

سواد اطلاعاتی در مدارس

ترجمه و تألیف

وحیده کاشی نهنجی

کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی (دانشگاه آزاد اسلامی واحد همدان)

تهران / ۱۳۹۰

کاشی نهنجی، وحیده، ۱۳۶۴ - گردآورنده، مترجم
سواد اطلاعاتی در مدارس / ترجمه و تالیف وحیده کاشی نهنجی

تهران: نشر کتابدار، ۱۳۹۰

۱۳۲ ص. مصور

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا

یادداشت: کتابنامه

موضوع: مدرسه‌ها

موضوع: سواد اطلاعاتی

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۰ س۹ ک۲/۱۸۲۱

رده‌بندی دیویی: ۳۷۰

شماره کتابشناسی ملی: ۲۵۰۸۱۳۷

www.ketabdar.org

mohseni@ketabdar.org

عنوان: سواد اطلاعاتی در مدارس

مؤلفه: وحیده کاشی نهنجی

ویراستار ادبی: معصومه مجد

مجموعه کتابدار: ۲۲۱

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۰ / شمارگان: ۱۶۵۰ نسخه

قیمت: ۴۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۴۱-۰۱۵-۳

تلفن: ۸۸۹۷۹۵۶۱ / ۸۸۴۸۱۳۵۳-۴

دورنگار: ۸۸۹۷۹۵۶۰ / همراه: ۰۹۱۲۱۸۸۳۵۸۱

نشانی پخش: کتابدار، تهران، صندوق پستی ۱۴۱۵۵ / ۱۹۷۳

فهرست مطالب

پیشگفتار..... ۹

مقدمه..... ۱۱

فصل اول

انواع سواد..... ۱۳

سواد..... ۱۳

سواد رسانه‌ای..... ۱۴

سواد علمی..... ۱۵

سواد دیجیتال..... ۱۶

سواد اینترنتی..... ۱۷

فصل دوم

سواد اطلاعاتی دانش‌آموزی..... ۲۱

چارچوب نظری سواد اطلاعاتی دانش‌آموزی..... ۲۱

مفهوم باسواد اطلاعاتی..... ۲۳

استراتژی سواد اطلاعاتی..... ۲۴

نیاز اطلاعاتی و باسواد اطلاعاتی..... ۲۵

سواد اطلاعاتی دانش‌آموزان..... ۲۸

تاثیر سواد اطلاعاتی بر دانش‌آموزان..... ۳۰

۳۱	سواد اطلاعاتی و یادگیری دانش آموزان
۳۳	یادگیری مبتنی بر منابع در سواد اطلاعاتی
۳۴	مشکلات سواد اطلاعاتی در آموزش دانش آموزان

فصل سوم

فناوریهای اطلاعات (IT) و فناوری اطلاعات و ارتباطات (ICT) در آموزش و

۳۷	یادگیری
۳۷	فناوری اطلاعات و فناوریهای اطلاعات و ارتباطات
۳۹	تعاریف آموزش الکترونیکی
۴۱	مدل‌های یادگیری
۴۱	مدل مکان‌های یادگیری
۴۲	مدل فضاهای یادگیری
۴۲	یادگیری ساختار دانش و توانایی حل مسئله
۴۳	یادگیری مبتنی بر جامعه
۴۴	محیط‌های آموزشی و یادگیری مبتنی بر فناوری اطلاعات
۴۴	خودیادگیری
۴۵	یادگیری از راه دور
۴۵	کلاس مجازی
۴۶	یادگیری گروهی
۴۶	نقش حیاتی فناوری الکترونیکی در آموزش و پرورش
۴۷	روش یادگیری الکترونیک
۴۸	راهکارهای استفاده از یادگیری الکترونیکی
۴۹	وعده‌های فناوریهای اطلاعات و ارتباطات در آموزش
۵۶	کاربردهای فناوریهای اطلاعات و ارتباطات در آموزش
۵۶	کاربرد پخش برنامه رادیو و تلویزیون در امر آموزش
۵۶	تله کنفرانس و کاربردهای آن در آموزش
۵۷	کاربرد کامپیوتر و اینترنت برای تعلیم و تعلم
۶۴	چالش‌های کلیدی در ادغام فناوری اطلاعات و ارتباطات در آموزش
۶۴	خط‌مشی و برنامه‌ریزی آموزشی
۶۵	چالش‌های زیرساختاری در آموزش مبتنی بر فناوری اطلاعات و ارتباطات
۶۶	چالش‌های ظرفیت‌سازی

۶۸	پیشرفت حرفه‌ای معلمان به عنوان اساس کاربرد آموزشی فناوریهای اطلاعات و ارتباطات
۷۱	نقش چندرسانه‌ای‌ها در فرایند یادگیری
۷۳	تأثیر چندرسانه‌ای‌ها در آموزش
۷۵	نقش فاوا در آموزش

فصل چهارم

۸۱	انواع مدارس و کتابخانه‌ها
۸۱	فناوری و آموزش نوین
۸۲	ضرورت داشتن یک صفحه وب برای مدرسه
۸۳	محتوای سایت مدرسه بهتر است چه باشد؟
۸۴	انواع مدارس
۸۵	مدارس چندرسانه‌ای
۸۵	مدارس پروژه محور
۸۶	مدارس مطلوب
۸۷	مدارس هوشمند
۸۸	تبدیل مدارس کنونی به مدارس چندرسانه‌ای
۸۹	راه‌حل‌های ممکن برای برآوردن نیازهای مدارس چندرسانه‌ای
۹۲	نقش کتابخانه‌ها در توسعه دانش و آموزش
۹۳	کتابخانه‌های مجازی
۹۳	کتابخانه‌های مجازی و یادگیری
۹۵	همکاری بین مدرسان و کتابداران آموزش دهنده

فصل پنجم

۹۷	مدرسه هوشمند
۹۷	مدرسه هوشمند چیست؟
۱۰۱	مهم‌ترین دلایل تأسیس مدارس هوشمند
۱۰۳	زیرساخت‌ها و لوازم تأسیس مدرسه هوشمند
۱۰۳	تفاوت نظام آموزشی سنتی و هوشمندانه
۱۰۴	چالش‌ها و مشکلات مدارس هوشمند
۱۰۴	دانش‌آموزان مدارس هوشمند

۱۰۷		معلمان مدارس هوشمند
۱۰۷		مدرسه هوشمند و مجازی
۱۰۸		پیش‌زمینه ورود کودکان پیش‌دبستانی و دبستانی به مدارس هوشمند
۱۰۸		ارکان مدرسه هوشمند
۱۰۹		پنج گام هوشمندسازی مدارس
۱۱۷		جمع‌بندی تجربیات کشورها در زمینه هوشمندسازی مدارس
۱۱۹		اهداف برنامه درسی
۱۲۰		جمع‌بندی نهایی
۱۲۱		منابع
۱۳۲		سایت‌های مورد استفاده

پیشگفتار

در عصری به هر می‌بریم که اطلاعات، رشدی انفجارگونه دارد و دسترسی ناکافی به اطلاعات سبب می‌شود تا در بسیاری از زمینه‌ها احساس ناتوانی کنیم و کارایی لازم را نداشته باشیم. بر همین اساس یکی از وظایف هر انسان امروزی، یادگیری و آموزش تامین نیازهای اطلاعاتی است که به آن سواد اطلاعاتی نیز می‌گویند؛ سواد اطلاعاتی نیز به عادت‌ها و آگاهی‌ها تبدیل نمی‌شود مگر از دوران کودکی و دانش‌آموزی و به روشی صحیح و برنامه‌ریزی شده. چنین وظیفه‌ای بیش و پیش از همه بر عهده نهاد آموزش و پرورش هر کشور است و بدون برنامه‌ریزی‌های راهبردی / استراتژیک و منظم ناممکن خواهد بود. یکی از طرح‌هایی که در سال‌های اخیر و در همین راستا در سطح جهانی به اجرا درآمده، انواع مدرسی است که در آموزش به دانش‌آموزان از فناوری‌های اطلاعاتی استفاده کرده‌اند. از جمله این مدارس، مدارس هوشمند است که چند سالی است در کشور ایران نیز تأسیس شده‌اند.

در حله اول، موفقیت در اجرای این شیوه آموزشی در مدارس به مدیران و معلمان آگاه، دلسوز و آشنا به اهمیت بهره‌گیری از فناوری‌های اطلاعاتی بستگی دارد. زیرا زمانی این معلمان، راهنمای خوبی برای دانش‌آموزان خواهند بود که خود به اهمیت استفاده از فناوری اطلاعات و سواد اطلاعاتی پی‌برده باشند.

آموزش سواد اطلاعاتی به دانش‌آموزان مدارس در ایران در دوران مقدماتی خود به سر می‌برد، و به همین دلیل پژوهش‌های زیادی در این زمینه و مسائل وابسته به آن صورت نگرفته است. بر همین اساس، پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود را بررسی نقش فناوری اطلاعات در سواد اطلاعاتی دانش‌آموزان دبیرستانی انتخاب کردم. نتایج این مطالعه حاکی از آن است که این مدارس توانسته‌اند بر سواد اطلاعاتی دانش‌آموزان مؤثر باشند اما انتظارات را نتوانسته‌اند برآورده سازند و این نشانه‌ای است بر نیاز به

برنامه‌ریزی بهتر و منسجم‌تر و به کارگیری امکانات و نیروهای کارآمدتر و تواناتر. دلایل فوق انگیزه اصلی برای تألیف این اثر شد. امید است که مورد توجه دست‌اندرکاران و مسئولان مربوطه قرار گیرد.

در پایان جا دارد از همه افرادی که در این زمینه مرا یاری نمودند سپاسگزاری نمایم. ابتدا از خداوندی که همواره پشتیبان من بود و سپس خانواده‌ام، مخصوصاً پدر و مادرم و استادان ارجمندم - دکتر علیرضا اسفندیاری مقدم که مشوق من بودند و انگیزه زیادی را در من ایجاد کردند و دکتر سید علی‌اکبر فامیل روحانی - که مهارت‌های بسیاری را از آنها آموختم. همچنین از حمید محسنی، ناشر محترمی که برای انتشار این کتاب زحمات فراوانی را متقبل شدند.

www.ketab.ir

مقدمه

اطلاعات با زندگی بشر آمیخته شده و پدیده‌ای اجتماعی است. علت اطلاق اصطلاح "عصر اطلاعات" به دوره حاضر به دلیل گستردگی میزان اطلاعات و سرعت تبادل آن‌ها از طریق محل‌های اطلاعاتی مختلف می‌باشد. در این دوره، بشر بیش از پیش خود را نیازمند اطلاعات و برقراری ارتباط با جوامع دیگر برای کسب اطلاعات بیشتر می‌داند. این حجم گسترده اطلاعات و چگونگی تبادل آن، جامعه امروز را در آستانه ورود به فرهنگی نو قرار داده است که در آن آموزش، اطلاعات و دانش، محورهای اصلی پیشرفت جامعه خواهند بود. امروزه اطلاعات جایگزین تمامی عناصر تعیین‌کننده شده و انسان امروز، برای بهره‌وری صحیح از آن‌ها، نیازمند سواد است.

امروزه داشتن سواد برای همه اقشار مردم الزامی است. برای این امر لازم است که به آنان آموزش‌های لازم داده شود. بهترین زمان برای این آموزش دوران دانش‌آموزی است؛ تا با استفاده از آموزه‌های آن بتوانند در بزرگسالی هم به نیازهای اطلاعاتی خود پاسخ دهند. در این راه مهم‌ترین سازمان، آموزش و پرورش خواهد بود.

از مهم‌ترین ارکان سواد اطلاعاتی در آموزش و پرورش نوین، بهره‌گیری از فناوری اطلاعات و ارتباطات در آموزش است که در قالب انواع مدارس نوین از جمله مدارس هوشمند تجلی یافته است. از این رو، در فصل‌های مختلف مفاهیم سواد اطلاعاتی دانش‌آموزی و سواد اطلاعاتی در مدارس معرفی خواهد شد.

فصل اول و دوم درباره انواع سواد و مفاهیم سواد اطلاعاتی دانش‌آموزی است. در فصل سوم، فناوری اطلاعات و ارتباطات در آموزش و یادگیری توضیح داده می‌شود. فصل چهارم به انواع مدارس مبتنی بر فناوری و کتابخانه‌ها اختصاص دارد و فصل پنجم درباره مدرسه هوشمند است.